

Synpunkter på NOMESKO-kodens tillämpning vid olycksregistrering

Anna Maria Backlund

Ulf Björnstig

NOMESKO-koden är utarbetad för att kunna användas i de nordiska länderna vid olycksregistrering. Denna kod har använts vid det olycksregistreringsprojekt som startades i Umeå under 1985. Artikeln redogör för NOMESKO-kodens uppbyggnad och de modifieringar och kompletteringar vi genomfört i Umeå. Synpunkter ges på hanterbarheten och redogör för hitillsvarande erfarenheter.

Anna Maria Backlund är projektsekreterare vid Olycksanalysgruppen i Umeå. Ulf Björnstig är avdelningsläkare vid kirurgkliniken, Dr Med SCI samt ansvarig för Olycksanalysgruppens verksamhet.

Nordisk Medicinalstatistisk kommitté (NOMESKO) fick 1979 i uppgift att utarbeta en klassifikation av yttre omständigheter i samband med olycksfall. I början av 1985 blev "Nordisk klassifikation til brug i ulykkesregistrering" [8] tillgänglig. Vid den regist-

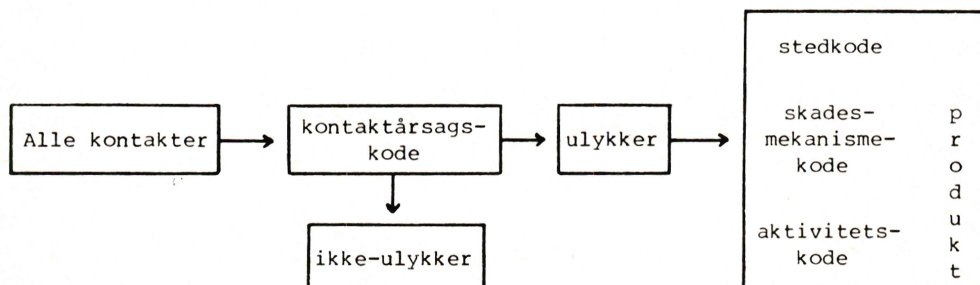
rering av skadefall som skett vid Regionsjukhuset i Umeå sedan april 1985 har NOMESKO-koden använts. En systematisk utvärdering av NOMESKO-kodens funktion planeras ske närmaste året. Här redovisas hur NOMESKO-koden (se appendix) tillämpas med de modifieringar och kompletteringar som gjorts.

NOMESKO-s klassifikationssystem är schematiskt uppbyggt enligt figur 1 (8).

Kontaktorsakskoden

Eftersom vi ej registrerar sjukdom använder vi ej kod nummer 1. Uppskattningsvis 95 % av alla skadefall hamnar i kategorin "olycka" medan 5 % utgör avsiktligt våld mot annan person eller mot den skadade själv. Här kan man tänka sig en ytterligare specificering inom gruppen "olycka", denna skulle kunna uppdelas i de fyra dominerande grupperna "fallolyckor, sportolyckor, trafik/fordonsolyckor och övriga olyckor".

Figur 1. Principet för registrering efter den Nordiske klassifikation til brug i ulykkesregistrering.

Platskoden

Platskoden är för närvarande 1-siffrig men NOMESKO menar att man i det fortsatta arbetet bör utveckla en 2-siffrig kod för att få större exakthet. En sådan användes av oss, liksom av våra kollegor i Trondheim. Exemplevis kod nummer 2, produktions- och verkstadsområde indelas i; jordbruk, gruvindustri, bygg- och anläggningsindustri, verkstadsindustri, järn- och stålindustri, kemisk industri, träförädlingsindustri, näringsmedelsindustri, el/gasindustri och annan eller okänd industri. Vi har funnit att koden på 2-siffernivå ger en tillfredsställande exakthet.

Skademekanismkoden

Skademekanismen är svår att koda generellt. NOMESKO-kodens förslag på 1-siffernivå ger endast en grov indelning. Man har därför föreslagit att exempelvis kodnummer 0 (slag, stöt p g a fall på samma nivå) indelas på 2-siffernivå enligt följande: 01=snubblat, 02=halkat, 09=ospecifikt. Givetvis erhålles på detta sätt en något bättre precision i kodningen. En grupp som denna kodning inte fungerar tillfredsställande för är trafik/fordonsolyckor. NOMESKO föreslår en utveckling av en "trafikmodul". Vi har utvecklat en modell till trafikmodul grundad på den erfarenhet vi fått genom tidigare studier av olika typer av fordonsolyckor såsom bil-, cykel-, mc- och snöskoterolyckor [1-7]. Frekventa och på annat sätt betydelsefulla olycksmekanismer inom de olika grupperna har medtagits. Vår trafikmodul börjar med att skilja ut vägtrafikolyckor från icke vägtrafikolyckor, därefter kodas olycksmekanismen. Olyckor med motordrivna vägtrafikfordon kodas detaljerat inom respektive huvudgrupper, kollisionsoolyckor, singelolyckor samt djur/viltolyckor. Skadefall inträffade vid terrängkörning med mc, vid snöskoterkörning och vid cykling har fått helt egna grupp-koder där olycksmekanismen kan kodas detaljerat för varje fordonsslag. På försök kodar vi också ytterligare parametrar som bältes/hjälmanvändning osv, uppgifter som vi har intryck av att den skadade ofta anger korrekt inför läkaren.

Aktivitetskoden

Aktivitetskoden består av två undergrupper
– "aktivitet"
– "rörelsemönster"

Den av NOMESKO föreslagna "aktivitetskoden" finner vi något ospecifik. I exempelvis gruppen 3 (arbete) ingår avlönat/icke avlönat arbete, skolarbete både för lärare och elever, annan utbildning och upplärning. Vi har försökt förfina klassifikationen genom vissa kompletteringar där vi kan skilja ut skador inträffade under arbetstid (avlönat arbete), färd till och från arbete samt under skoltid. De två förstnämnda grupperna definierar vi på samma sätt som Arbetsolycksfall respektive Färdolyckor definieras enligt Svenska Arbetsskadeförsäkringsdefinitionen. Detta gör jämförelser med ISA- och AMF-statistik lättare.

Inom gruppen rörelsemönster är indelningen ospecifik för trafik/fordonsolyckor, (4=förflyttning med motorfordon och 5=förflyttning med cykel/moped). Genom vår tidigare beskrivna trafikmodul har denna grupp karakteriserats bättre.

Föremål

NOMESKO har angett önskvärdheten av ett klassifikationssystem för föremål men ej utarbetat något sådant. Vi har använt en klassifikation framtagen av Statens Institutt for Folkehelse i Oslo. Denna klassifikation är gjord på 2-siffernivå. Huvudgrupperna (på 1-siffernivå) är följande:

- inga yttre faktorer
- natur, person, djur, markbeläggning
- byggnadsdelar, stegar, fasta inventarier
- el- och VVS-anläggningar, maskiner
- fordon, anläggningsmaskiner
- kemiska och mineralprodukter
- redskap och verktyg
- möbler, husgeråd, personlig utrustning
- leksaker och sportutrustning
- övrigt och okänt

I Trondheim provas en betydligt mera detaljerad 4-siffrig kod, som blir mera specifik men är mera arbetskrävande på kodningsstadiet. En senare utvärdering av våra respektive erfarenheter må visa vilken modell som är bäst.

Sammanfattningsvis kan sägas att vi försökt sam-

ordna vårt kodningssystem med kollegorna i Trondheim och NOMESKO-koden utgör basen i detta arbete. Vi har gemensamt gjort vissa kompletteringar samt i några fall, såsom för exempelvis produktkoderna, prövat olika vägar för att i ett senare skede kunna utvärdera vilken modell som är bäst. Det övergripande målet med vårt arbete är att klarlägga frekventa och "kostsamma" olycksmekanismer mot vilka meningsfulla preventiva åtgärder kan riktas. Detta fordrar förjupade studier av respektive olyckstyper vilket i många fall innebär att bearbetningen bör ske dels manuellt och dels datamaskinellt.

NOMESKO-koden synes ha störst värde som en bas för en grov kartläggning av olyckspanoramat. Platskoden fungerar på 2-siffrernivå, skademekanismkoden är acceptabel och med en utvecklad trafikmodul blir denna meningsfull också för fordonsolyckorna. Aktivitetskoden finner vi något ospecifik i sin ursprungliga form men den kan kompletteras. Vi anser det viktigt att kunna koda inblandade föremål på ett gemensamt sätt inom Norden och rekommenderar utarbetandet av en nordisk kodlista för detta ändamål.

REFERENSER

1. Bergström E, Björnstig U: Bristfällig rapportering av trafikskadade barn. Läkartidningen 1985;82:1460-2.
2. Björnstig U, Bylund P-O: Motorcyckling injuries in northern Sweden. On-road and off-road riding. Travel Med Int 1986;4:16-21.
3. Björnstig U, Bylund P-O, Lekander T, Brorsson B: Motorcycle fatalities in Sweden. Acta Chir Scand. 1985;151:577-81.
4. Björnstig U, Eriksson A, Thorson J, Bylund P-O: Collisions with passenger cars and Moose, Sweden. Am J Public Health. 1986;76:460-2.
5. Björnstig U, Näslund K: Pedal Cycling Accidents in Northern Sweden. Acta Chir Scand 1984;150:353-9.
6. Björnstig U, Eriksson A, Mellbring G: Snowmobiling Injuries: Types and Consequences. Acta Chir Scand 1984;150:619-24.
7. Eriksson A, Björnstig U: Fatal Snowmobile Accidents in Northern Sweden. J Trauma 1982;22:977-82.
8. NOMESKO, Nordisk Medicinal-Statistisk Kommitte. Nordisk Klassifikation til brug i Ulykkesregistrering. Nord Nr 20. Köpenhamn 1984.

Översikt över klassifikationskoder

KONTAKTORSASKOD

- 1 Sjukdom och tillstånd utan direkt samband med yttre faktorer
- 2 Olycka
- 3 Våldshandling
- 4 Suicid eller suicidförsök
- 8 Annat
- 9 Okänt

OMRÅDE PLATSKOD

- 0 Trafikområde
- 1 Bostadsområde
- 2 Produktions- och verkstadsområde
- 3 Butiks- handels- och serviceområde
- 4 Skola, offentligt administrations- och institutionsområde
- 5 Idrotts- och sportområde
- 6 Nöjes- och parkområde
- 7 Fri natur
- 8 Hav, sjö och vattenområde
- 9 Okänt

SKADEMEKANISMKOD (1-siffrig)

- 0 Slag, stöt p g a fall i samma nivå
- 1 Slag, stöt p g a fall i trappa eller till lägre nivå
- 2 Slag, stöt p g a kontakt med motstånd, person eller djur
- 3 Klämning, skärning, stick
- 4 Främmande föremål
- 5 Kvävning
- 6 Kemisk påverkan
- 7 Termisk, elektrisk eller strålningspåverkan
- 8 Akut överbelastning av kroppsdel
- 9 Annan eller okänd skademekanism

AKTIVITETSKOD

(första siffran aktivitet)

- 1 Idrott, sport, motion
 - 2 Lek och annan fritidsverksamhet
 - 3 Arbete (avlönat/oavlönat, skola)
 - 4 Vitalaktivitet (måltider, personlig hygien m m)
 - 8 Annat
 - 9 Okänt
- (andra siffran, rörelsemönster)
- 1 Stående, sittande, liggande
 - 2 Resa sig, sätta sig
 - 3 Gång, löpning, hopp
 - 4 Förflyttning med motorfordon
 - 5 Förflyttning med cykel/moped
 - 6 Lyfta, bära, skjuta, dra
 - 7 Användande av verktyg, maskiner, material
 - 8 Annat
 - 9 Okänt